

Tidinge

VAN DIE GOUDE

4
jaargang 36 | november 2018

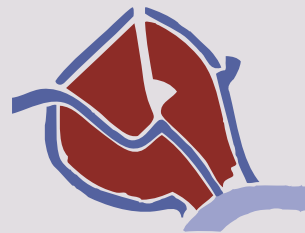

**Goudse herinneringen
aan Erasmus**

**Garnizoensstad Gouda:
winter achter de waterlinie**

**Gouwe Verhalen: Peter
Eikenboom (1939-2004)**

Tidinge

TIJDSCHRIFT VAN DE HISTORISCHE VERENIGING DIE GOUDE

redactie: **Henny van Dolder-de Wit, dr. Paul H.A.M. Abels, dr. Adri van den Brink, dr. Christiaan van der Spek, drs. Margreet Windhorst, drs. Paul van Horsen** (hoofdredacteur)

tekstredacteur: **drs. Kenny Louwen**

vaste medewerkers: **Marcel van Dasselaar**

(archeologie), **ir. Gert Jan Jansen** (Gouwe Verhaal),

fotoredacteur: **Nico J. Boerboom**

met dank aan de medewerkers van: **Streekarchief Midden-Holland (SAMH)** en **Museum Gouda**

redactieadres: **Hazelaarlaan 10, 2803 BS Gouda**

telefoon 0182-536053

e-mail: **redactie-tidinge@diegoude.nl**

secretariaat van die Goude: **Postbus 307, 2800 AH Gouda, telefoon 0182-534884**
e-mail: **info@diegoude.nl**

ontwerp en opmaak: **Peterpaul Kloosterman, Gouda (www.2pk.nl)**

drukkerij: **Quadraat Grafimedia BV, Oud-Beijerland**

ISBN: **0168-0498**

Lid worden van Historische Vereniging Die Goude: Het lidmaatschap kost € 28,- per jaar.

U kunt zich opgeven via onze website www.diegoude.nl

Opzeggen: U kunt uw lidmaatschap tot vier weken voor het einde van een kalenderjaar opzeggen.

Uiteraard zijn ook overlijden en verhuizing redenen voor beëindiging van het lidmaatschap.

www.diegoude.nl

Foto voorkant: Een legerplaats in het midden van de zeventiende eeuw. Het aantal gevechtshandelingen aan de Waterlinie was beperkt [Johannes Lingelbach - Legerplaats (ca. 1665) Rijksmuseum Amsterdam] (uitsnede Nico J. Boerboom)

Van de redactie

Koen Goudriaan vindt, dat hij iets goed te maken heeft tegenover zijn Goudse lezers. Dat heeft geresulteerd in een groot artikel, dat we dit maal in twee delen publiceren. Hij houdt in de ‘Goudse herinneringen aan Erasmus’ deze herinneringen kritisch tegen het licht. Nu weten we sinds kort, dat er geen bewijs gevonden is, dat Erasmus zijn eerste levensjaren in Gouda heeft doorgebracht.¹

De daaropvolgende vraag is, hoe de beeldvorming, hoe de verhalen in Gouda rond Erasmus zijn ontstaan? Was Erasmus wel een Gouds geleerde zoals Koen Goudriaan in *Duizend jaar Gouda* beweerde?² De auteur gaat op speurtocht om de door hemzelf gestelde vraag te beantwoorden.

In 2022 viert Gouda zijn 750-jarig bestaan. In hetzelfde jaar bestaat de Oude Hollandse Waterlinie 350 jaar. De gelijknamige stichting is al druk bezig om aandacht hiervoor te vragen. Nu duidelijk is dat Gouda geen vestingstad is en ook geen onderdeel uitmaakte van deze linie, is de vraag of we in de Tidinge er aandacht aan moeten besteden. Sander Enderink en Leen Ouweneel laten in hun onderzoek ‘Garnizoensstad Gouda: winter achter de waterlinie’ zien dat Gouda wel degelijk een belangrijke rol in de geschiedenis van de linie vervulde.

Gert Jan Jansen wijkt in zijn *Gouwe Verhaal* af van het uitgangspunt voor deze verhalen. Geen interview met

(www.dbnl.org/tekst/eras001lofdo2_01/eras001lofdo2_01_0063.php)

een oude Gouwenaar met een minimale leeftijd van 80 jaar, maar een gesprek met zijn weduwe. Peter Eikenboom overleed als 65-jarige in 2004. Een man die niet graag op de voorgrond trad, deze plateelontwerper en kunstschilder Peter of Peet Eikenboom. Hij werkte bij de Goudse plateelbakkerijen Flora en Modica. Een verhaal over een fijnschilder en over het Goudse plateel.

1. Koen Goudriaan, ‘Erasmus en Gouda: een vluchtige relatie’, *De Schatkamer. Regionaal Historisch Tijdschrift Midden-Holland* 31:3 (2017) 38-43.

2. P.H.A.M. Abels e.a., *Duizend jaar Gouda. Een stadsgeschiedenis* (Hilversum 2002) 234.

Goudse herinneringen aan Erasmus

Koen Goudriaan

In Gouda deden in de loop van de tijd verschillende verhalen over Erasmus de ronde. Niet zelden stonden die in het teken van de overtuiging dat Erasmus eigenlijk een Gouwenaar was en geen Rotterdammer, zoals hij zelf altijd heeft beweerd. De aanleiding om dit onderwerp nog weer eens aan de orde te stellen ligt in de onverwachte vondst over Erasmus' vroege jaren die ondergetekende vorig jaar deed en die inmiddels (voorlopig) is gepubliceerd in De Schatkamer.¹ Erasmus' vader, de priester Gerrit Eliaszoon, blijkt een aantal jaren vicepastoor in Gouda te zijn geweest. Maar hij ging die functie pas bekleden toen Erasmus al minstens zeven jaar oud was. Voor een vroegere connectie tussen Erasmus en de stad Gouda hebben we geen enkel aanknopingspunt. En Gerrit Eliasz noemde zich 'van Rotterdam'.

Pagina uit *Lof der Zotheid*. Hans Holbein de Jonge: tekening in de marge van een vroege druk (Bazel 1515) van Erasmus' *Lof der Zotheid*. (File:HolbeinErasmusFollymarginalia.jpg, aangemaakt: 1515date QS:P571,+1515-00-00T00:00:00Z/9)

Garnizoensstad Gouda: winter achter de waterlinie

Sander Enderink in samenwerking met Leen Ouweneel

In 2022 is er in het grensgebied tussen Holland en Utrecht aandacht voor het 350-jarig jubileum van de Oude Hollandse Waterlinie. De linie beschermde het land toen het in het Rampjaar 1672 werd aangevallen door de troepen van de Franse koning Lodewijk XIV. In plaatsen als Muiden en Gorinchem vormt de waterlinie een onmiskenbaar onderdeel van de lokale geschiedenis. Deze vanzelfsprekendheid ontbreekt in Gouda, niet in de minste plaats door het gebrek aan herkenbare overblijfselen van de linie. Het Rampjaar blijft zodoende een onderbelicht hoofdstuk in de geschiedenis van Gouda. Ten onrechte, want Gouda en Gouwenars speelden een belangrijke rol in het onderhouden en verdedigen van de Oude Hollandse Waterlinie. In een serie van opzichzelfstaande artikelen zullen een aantal auteurs hier de komende jaren aandacht aan besteden.

In dit artikel staat de komst van duizenden militairen centraal. Om deze troepenopbouw te verklaren zetten we eerst een stap terug naar het Twaalfjarig Bestand (1609-1621). Er werd destijds een groots plan gemaakt

Stadhouder Willem III was niet aan de Waterlinie toen Luxembourg zijn aanval inzette. Caspar Netscher, Portret van Willem III (ca. 1680). Rijksmuseum Amsterdam

om Gouda te voorzien van moderne verdedigingswerken. Het gunstige verloop van de Opstand deed deze plannen in een lade belanden. De noodzaak voor verandering verdween toen stadhouders Maurits en Frederik Hendrik samen met de Staten van Utrecht en de Staten van Holland en West-Friesland afspraken maakten over een linie van inundatiegebieden om Holland te verdedigen tegen invasies. Door land onder water te zetten, zouden vijandige troepen kunnen worden tegengehouden. Voor Gouda was in deze plannen geen bijzondere

Peter Eikenboom

Gouwe Verhalen is een serie interviews met mensen die het verleden van Gouda zelf hebben beleefd.

Gert Jan Jansen

Peter Eikenboom (1939-2004)

Doorgaans wordt het Gouwe Verhaal via een interview opgetekend uit de mond van de hoofdpersoon, een inwoner van Gouda die de grens van tachtig jaar is gepasseerd. Dit principe wordt eenmalig losgelaten om de herinnering op te roepen aan een bijzondere Gouwenaar, die tijdens zijn leven wars was van publiciteit: plateelontwerper en kunstschilder Peter of Peet Eikenboom.

153

Rie Eikenboom-Kwinkelenberg bij een vroeg zelfportret van Peter Eikenboom (foto Nico J. Boerboom)

Auteurs

Koen Goudriaan is emeritus hoogleraar geschiedenis der middeleeuwen aan de Vrije Universiteit van Amsterdam. Hij schreef vele artikelen over de Goudse geschiedenis en was mederedacteur van de stadsgeschiedenis Duizend Jaar Gouda.

Sander Enderink is historicus en werkzaam bij diverse musea en erfgoedinstellingen, waaronder recentelijk de Stichting Oude Hollandse Waterlinie.

Leen Ouweneel is historicus en heeft veel archiefonderzoek gedaan naar de geschiedenis van de Oude Hollandse Waterlinie in de regio Gouda-Schoonhoven.

Gert Jan Jansen is vicevoorzitter van Die Goude en hoofdredacteur van de Nieuwsbrief. Tevens is hij medewerker voor de rubriek 'Gouwe Verhalen'.

Agenda

LEZINGEN 2018 EN 2019

26 november **Erik Kooistra**
Bombardementen op Gouda tijdens WO II

28 januari **Kees Zandvliet**
Rijkdom in de Gouden Eeuw

18 februari **Nog in voorbereiding**

4 maart **Hans van den Broek**
Koorts en honger

Aanvulling op het artikel van Ronald van der Wal over 'De zaak-Hess' (Tidings 3, 2018)

De redactie kreeg een schrijven binnen van Jan Hein Boone:

'Steeds lees ik met aandacht en plezier de Tidings.

Zeker het laatste nummer over de zaak Hess en burgemeester James is interessant.

Op blz. 97 trof mij een onderschrift bij de foto van de burgemeester en de koningin.

De burgemeester droeg een zelfontworpen burgemeesters uniform, het enige in Nederland.

Dat klopt m.i. niet. De burgemeester droeg het bij KB vastgestelde kostuum voor burgemeesters.

Het KB is half de jaren '90 ingetrokken. Enkele burgemeesters droegen het nog.

Burgemeester D' Ailly van Amsterdam, de burgemeester van Gorinchem Ridder Van Rappart en nog enkelen.

Op blz. 92 staat de burgemeester met zijn ambtsketen uit de 19e eeuw ook wel de paperclipsketting genoemd. Ik droeg deze keten altijd tijdens de raadsvergaderingen. Mevrouw James vond de keten weinig indrukwekkend en schonk de gemeente een fraaie speciaal in Schoonhoven gemaakte keten. Na mij heeft geen burgemeester meer de paperclipsketen gedragen. Te armoedig voor een stad als Gouda'

Ronald van der Wal schrijft als antwoord:

'Dat van dat uniform is mij onbekend. Hier in Gouda gaat het verhaal dat hij het uniform zelf had laten ontwerpen. Als het bij KB geregeld was, dan nog is het opmerkelijk dat James het als een van de weinigen in Nederland nog droeg.'

Tidinge

TIJDSCHRIFT VAN DE HISTORISCHE VERENIGING DIE GOUDE

Goudse herinneringen aan Erasmus

126

Koen Goudriaan

Garnizoensstad Gouda: winter achter de waterlinie

141

Sander Enderink in samenwerking met Leen Ouweneel

Gouwe Verhalen: Peter Eikenboom (1939-2004)

153

Gert Jan Jansen